

УДК 930.23(477.87),,18”

DOI: 10.12958/2227-2844-2022-4(352)-47-50

Набока Олександр Вікторович,

доктор історичних наук,

завідувач кафедри історії України,

ДЗ „Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка”, м. Полтава, Україна.

snaboka9@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1678-9475>

**ПРО АРМІЮ, КОТРА ВИБОРЮВАЛА
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ В НАДВАЖКИХ УМОВАХ
(РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ: ОФІЦИНСЬКИЙ Р. ІСТОРІЯ УПА.
ХАРКІВ: ФОЛІО, 2021. 126 с.)**

Сучасна російсько-українська війна, яку держава-агресор Російська Федерація розпочала проти України 20 лютого 2014 року в Криму, а 24 лютого 2022 року здійснила широкомасштабного вторгнення, значно посилила зацікавлення в світі до героїчних сторінок минулого країни, що стійко обороняється і послідовно звільняє тимчасово окуповані ворогом землі.

Як відомо, у грудні 2021 року Верховна Рада ухвалила постанову „Про відзначення пам’ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках”. У ній передбачено, що у жовтні 2022 року на державному рівні відзначатимуться 80-ліття від часу створення Української Повстанської Армії. Тому зовсім не випадково побачила світ нещодавно науково-популярна книжка про згадану армію, що серед подібних в Європі найдовше чинила опір тоталітарним державам на найбільших просторах.

Автор книжки – доктор історичних наук, професор Роман Офіцинський з Ужгорода – наголосив, що УПА символічно вела відлік від 14 жовтня 1942-го, організовано діяла до арешту головного командира Василя Кука в травні 1954-го, окремі бійці воювали до квітня 1960-го, а поодинокі переховувались до відновлення Україною незалежності. Повстанська пісня „Зродились ми великої години” стала маршем нової української армії, котра вже дев’ятий рік воює проти російського агресора.

Як слушно відзначає Р. Офіцинський, ця військово-політична формація змагалася за відновлення Української Держави. У ній воювали загалом сто тисяч осіб: до вересня 1949-го в регулярних силах, а в збройному підпіллі до 1960 року. За будь-яку причетність до неї в СРСР репресували півмільйона осіб.

Інформаційна війна проти УПА велася непримирено відразу з її появою, з трафаретним натиском на колабораціонізм. Німецька

пропаганда називала її породженням „московських жидів”, а радянська – „українсько-німецькими буржуазними націоналістами”.

Відомо, що повстанські терени в 1944 році досягали 150 тис. кв. км, де проживало 15 млн осіб. Це приблизно чверть території та третина населення теперішньої України, або ж площа більша від Греції з населенням Нідерландів.

Першу сотню УПА укомплектували в січні 1943-го в селі Поляна, 20 км на південний захід від міста Сарни Рівненської області. Її останній вояк – Степан Бакунець – помер у січні 2020-го у віці 94 роки.

Автор книжки привертає увагу до того факту, що в УПА воювали представники всіх прошарків, найбільше – селян. Це молоді люди віком 18-28 років з початковою і неповною середньою освітою, позапартійні. Командні пости середнього рівня в куренях і сотнях займали 30-35-літні – переважно міщани, з середньою і вищою освітою, бойовим досвідом Дружин українських націоналістів, радянської, польської, німецької армій.

Через дії УПА представники тоталітарного режиму не почувалась у безпеці. Так, у 1950 році на Закарпаття прибув голова президії Верховної Ради УРСР Михайло Гречуха. Третього за значимістю посадовця Радянської України (після очільників КП(б)У й уряду) супроводили 30 авто, переважно з охоронцями і кулеметами.

УПА сподівалась на внутрішні можливості, підтримку США і Великобританії в здобутті Україною незалежності. Чекала швидких наслідків Холодної війни, протиборства СРСР і колективного Заходу. Тоді не судилося.

Примітно, що в Україні 1981 року КДБ СРСР тримав під пильним наглядом понад 75 тис. колишніх повстанців.

Називаючи УПА – феноменом світової історії, Роман Офіцинський показує бойовий дух українських повстанців, тривалість і масштабами їхньої війни з могутніми противниками. Ця армія виборювала незалежність у колоніальній країні на європейському континенті, непересічно виявила самопожертву, мужність, героїзм. Зрештою СРСР самозруйнувався і канув у Лету, а національне визволення тріумфувало. Й Україна шанує борців, а не тих, хто її знищував.

У людському вимірі мовиться про стійку й витривалу потугу. Нині особовий склад УПА належить до учасників бойових дій та борців за незалежність України. Держава визнала їхні нагороди, звання, доблесть, зберігає пам'ять про них.

Як саме за кордоном сприймають УПА і змінюють уявлення про її минуле ілюструє світова онлайн-енциклопедія „Вікіпедія”. Гасла-статті „Українська повстанська армія” представлені трьома десятками мов. Чимало з них поважного обсягу з багатьма інтерактивними покликами, унаочнюють глибину обізнаності та суспільні настрої автури з певного мовного середовища.

Про УПА оприлюднені серії збірників документів і монографій, а також популярні видання, художні та документальні фільми, соціальні сторінки, розраховані на масового читача і глядача.

Як переконує професор Офіцинський, УПА ввійшла в світову історію тим, що найдовше чинила опір найпотужнішим тоталітарним державам й охопила найбільшу за розмірами територію серед подібних збройних утворень Європи. Для суцільних українців у сучасній російсько-українській війні бойовий досвід УПА є непроминущим взірцем безкомпромісної боротьби в надважких умовах. Відстоюючи честь окупованої нації, УПА заклала майбутнім поколінням духовний фундамент. Подарувала людей, котрі найвище цінували свободу.

Список використаної літератури

- 1. Офіцинський Р.** Історія УПА. Харків : Фоліо, 2021. 126 с.

References

- 1. Ofitsynskiy, R.** (2021). *Istoriia UPA [History of the UPA]*. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].

Набока О. В. Про армію, котра виборювала незалежність України в надважких умовах (Рецензія на книгу: Офіцинський Р. Історія УПА. Харків: Фоліо, 2021. 126 с.)

Стаття представляє собою розширену рецензію на нову книгу відомого історика та краєзнавця з Закарпаття Р. Офіцинського „Історія УПА”. В ній автор послідовно та системно розглядає питання, пов’язані із діяльністю УПА у боротьбі проти німецької та радянської армії, досліджує побут та організацію військової служби українських повстанців, аналізує їх цілі та політичну стратегію.

Називаючи УПА – феноменом світової історії, Роман Офіцинський показує бойовий дух українських повстанців, тривалість і масштабами їхньої війни з могутніми противниками. Ця армія виборювала незалежність у колоніальній країні на європейському континенті, непересічно виявила самопожертву, мужність, героїзм. Зрештою СРСР самозруйнувався і канув у Лету, а національне визволення тріумфувало. Й Україна шанує борців, а не тих, хто її знищував.

У людському вимірі мовиться про стійку й витривалу потугу. Нині особовий склад УПА належить до учасників бойових дій та борців за незалежність України. Держава визнала їхні нагороди, звання, доблесть, зберігає пам’ять про них.

Як переконує професор Офіцинський, УПА ввійшла в світову історію тим, що найдовше чинила опір найпотужнішим тоталітарним державам й охопила найбільшу за розмірами територію серед подібних збройних утворень Європи. Для суцільних українців у сучасній російсько-українській війні бойовий досвід УПА є непроминущим взірцем

безкомпромісної боротьби в надважких умовах. Відстоюючи честь окупованої нації, УПА заклала майбутнім поколінням духовний фундамент. Подарувала людей, котрі найвище цінували свободу.

Ключові слова: УПА, рецензія, Р. Офіцинський, історія, Західноукраїнські землі.

Naboka O. V. On the army that fought for Ukraine's independence in extremely difficult conditions (Review of the book: Ofitsynskyy R. History of UPA. Kharkiv: Folio, 2021. 126 p.)

The article is an extended review of a new book by the famous historian and local historian from Zakarpattia R. Ofitsynskyy „History of UPA”. The author consistently and systematically considers issues related to the activities of UPA in the fight against the German and Soviet armies, examines the life and organization of military service of Ukrainian insurgents, analyzes their goals and political strategy.

Calling UPA is a phenomenon of world history, Roman Ofitsynskyy shows the fighting spirit of the Ukrainian insurgents, the duration and scale of their war with powerful opponents. This army fought for independence in a colonial country on the European continent, showed extraordinary self-sacrifice, courage, heroism. Eventually, the USSR collapsed and was discarded, and national liberation triumphed. And Ukraine respects fighters, not those who destroyed it.

The human dimension speaks of steady and enduring strength. Currently, UPA personnel belong to the participants in hostilities and fighters for Ukraine's independence. The State has recognized their awards, titles, valor, and preserves the memory of them.

According to Professor Ofitsynskyy, UPA entered world history by resisting the most powerful totalitarian states for the longest time and covering the largest territory among similar armed groups in Europe. For modern Ukrainians in the modern Russian-Ukrainian war, the combat experience of UPA is an inescapable example of uncompromising struggle in extremely difficult conditions. Defending the honor of the occupied nation, UPA laid a spiritual foundation for future generations, presented of people who valued freedom the most.

Key words: UPA, review, R. Ofitsynskyy, history, Western Ukrainian lands.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2022 р.

Прийнято до друку 10.05.2022 р.

Рецензент – д. і. н., проф. Михальський І. С.